

Jelena Jovin

Könyvtár, könyvtáros, konfliktus

A konfliktuskezeléssel kapcsolatos szakmai továbbképzési workshop kezdeményezésének és lebonyolításának gondolata a napi könyvtári gyakorlatra válaszolva merült fel. Kezdetben a konfliktusok kezelése túl fájdalmas, rengeteg stresszel teli tevékenységnek bizonyult, amíg megfelelő kompetenciák birtokába nem jutottam a konstruktív hozzáállás módjaitól. Gazdag gyakorlati tapasztalatok birtokában már kihívásként kezdtem tekinteni a konfliktusokra, melyeket elkerülni nem, építő jelleggel kezelni viszont annál inkább lehet!

A konfliktuskezelés workshop témaköre nagyon érdekesnek bizonyult a szerb könyvtárosok számára. 2015-16 folyamán 22 könyvtárban 35 workshop került megrendezésre 679 résztvevővel. A rendezvényeken a konfliktuskezeléshez kapcsolódó elméleti kereteket vázolták fel, illetve a legszükségesebb készségek fejlesztése került megalapozásra.

A 2017. évi, Wrocławban megrendezésre került 83. IFLA kongresszuson, *Konfliktuskezelés a szerbiai könyvtárakban* címmel bemutatott poszter a legfontosabb következtetéseket vázolta fel. A konferencián szerzett legfontosabb benyomás számomra az volt, hogy a konfliktusok hasonló formában jelennek meg a könyvtárakban világszerte. E rövid tanulmány a konfliktuskezelés számos összefüggésének feltárására hivatott workshop módszerekbe, a képzés során alkalmazott modellekbe enged betekintést fényképekkel illusztrált formában. Az alább ismertetett tippek egyéni szinten nagyon hasznosak lehetnek a fájdalom és a stressz kezelésének szempontjából, növelve az egyes könyvtárosok önbecsülését és jólétét.

Konfliktuskezelési tippek

Figyelmes hallgatás: „Mit hallok abból, amit mondasz?”

Az első, a konfliktusok szétzúzását segítő tevékenység a hallgatás. Amikor valaki a miénktől eltérő véleményt fogalmaz meg, általában megszűnünk elfogulatlan hallgatónak

lenni, s védekező módon reagálunk. Azt halljuk, amit hallani akarunk, s nem azt, ami valójában elhangzott. Nagyon érdemes további magyarázatot kérni arról, ha valami nem világos; illetve a megismétlést, összefoglalását kérni az elhangzott beszédnek. „Ha jól érttem az álláspontod a következő...”

1. kép Figyelmes hallgatási gyakorlat.

Minnyire sikeres abban, hogy meghallgassa és összefoglalja partnere rövid beszédének tartalmát?

Együttérzés kinyilvánítása

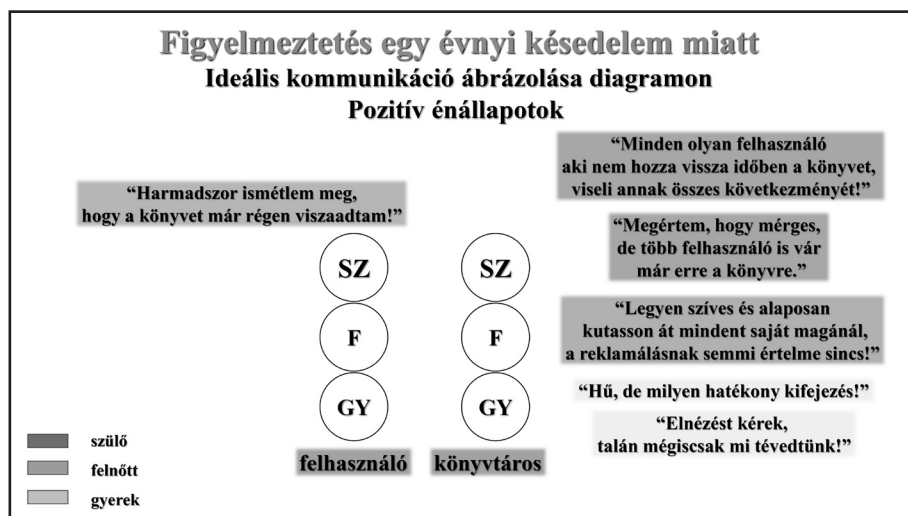
Marshall Rosenberg modellje az erőszakmentes kommunikáció témakörének kapcsán a viszonzatlan szükségletek, az együttérzés, illetve különféle formájú egyéb érzések befolyását hangsúlyozza; a személyes nézőpontot jeleníti meg konfliktushelyzetben. A fő cél nem a másik ember hibáztatása, hanem az adott helyzetről szóló személyes vélemény kifejtése. A változás különböző módozatait kérések megfogalmazásával segítsük elő, különféle igények támasztása helyett.

Köztudott, hogy lehetséges konfliktus szituációkban a könyvtáros, aki az énközpontú megfogalmazásmódot használja, a következő módon nyilvánul meg: „Csalódtam vagyok, mert te nem mutatsz semmiféle tiszteletet a könyvtár iránt. Vissza akarom kapni a könyvet, ahogyan azt a szabályok előírják.” Továbbá, amikor egy munkatársunk késik a feladatának teljesítésével, mely súlyosan befolyásolja a saját munkánkat is, akkor ő a következőt mondhatja nekem: „Megértem, hogy a projekt ugyanolyan fontos számodra, illetve a könyvtár számára is, és beismerem, hogy hibát követtem el. Beszélhetünk-e a gyenge pontokról, s megállapodhatunk-e abban, hogy miképpen dolgozzunk a hibákat elkerülve a jövőben?”

Amennyire csak lehet, felnőttként viselkedj!

Eric Berne koncepciója a különféle énképekről, a tranzakcionális analízis (TA) egyik legfontosabb elméleti alapját nyújtja. Eszerint a személyiség három fő énképből tevődik össze: szülő, felnőtt, illetve gyerek. A szülő a morális összetevő, amely a viselkedési szabályokat és szabványokat jeleníti meg. A gyerek a motivációs és érzelmi tényezőt adja meg humorral, szükségletekkel, illetve vágyakkal. Mindkettőnek vannak pozitív, illetve negatív vonásai is. A konfliktuskezeléshez legfontosabb összetevők a felnőtt énképben élnek velünk, amelyek az időben pontos reakciókat, az objektív, konstruktív gondolkodásmódot hangsúlyozzák. Ezzel szemben a szülői, illetve gyermeki énképek a múlt cselekedeteihez kötődnek; s amennyiben ezen cselekedetek negatív összefüggésben jelennek meg, akkor nagyon nem konstruktívak, illetve meglehetősen fájdalmasak a számunkra.

Amennyiben a felhasználó késik a könyv visszahozatalával, akkor rengeteg lehetséges reakció közül választhatunk, de ezek közül csak néhány válasz fel pozitív, konstruktív utat, melyek nem teremtenek konfliktusokat (lásd az alábbi ábrát).

1. ábra Könyvtári szituáció: A felhasználó úgy véli, hogy visszahozta a könyvet, bár az nincs ott a polcon, s a nálam lévő kölcsönzési cédula az ő nevére szól.

Ne hagyd hogy az érzelmeid vezényeljék döntéseidet. Vedd fontolóra a negatív kritikus szülői hozzáállásod megnyugtatót

Claude Steiner koncepciója az érzelmi műveltségről a kritikus szülői hozzáállás okozta káros befolyást hangsúlyozza. Emellett felállítja az ún. egyéni stroke arcképet, amely azt tárja fel, hogy miképpen vagyunk hajlamosak egyéni szinten kapni, illetve adni stroke adagokat. A stroke nem más, mint a felismerés egy szelete; egyfajta mértékegysége annak, hogy egy ember mekkora figyelmet fordít a másikra. Konfliktushelyzetekben nagyon fontos, hogy szándékod ellenére ne fogadj el negatív stroke adagokat (pl. ha a menedzser

kiabál veled, vagy ha az ügyfél megsért téged). Egyensúlyban kell tartani a negatív szülői énképedet, amely a túlzott kritikák megfogalmazásáért felelős.

2. kép: Projektív technika, út a tudattalanhoz. A képek tudattalan vizuális ösztönzést nyújtanak a jelentés megtalálásának irányában. Gondolj a könyvtári konfliktusodra, s válassz egy olyan képet, amely leginkább leírja azt! Indokold is meg a választásod a többiek számára.

Óvakodj attól, hogy játszmákat játssz. Ki akar együtt dolgozni egy drámai hőssel/hősnővel?

Steve Karpman briliáns koncepciót alkotott a drámai háromszögről. A konfliktusok nagyon drámai jellegűek lehetnek, amikor játszmákat futtatsz, s magadra veszed az alábbi szerepkörök egyikét: a vizsgálótiszt, a megmentő, illetve az áldozat. Ez az elmélet egéségtelen romboló magatartásformákat ír le. A vizsgálótiszt túl sokat kritizál agresszív tónusban, a segítő túl sokat segít (amikor senki sem kéri tőle), az áldozat pedig saját magát teszi alkalmatlanná. Az első lépés az egyes szerepek felismerése, s hogy ne játsszuk tovább azokat. Ne szokj rá, hogy ilyen szerepeket játssz, illetve maradj ki az esetleges drámákból! Képzeld el a következő szituációt, s hogy miképpen reagálnál rá: A felhasználó ki akar vinni egy adott könyvet a könyvtárból, ami a szabályokba ütközik, s makacsul ragaszkodik e szándékához. Felveheted a vizsgálótiszt szerepét, és elkezdheted játszani valamely kedvenc játszmádat (pl. a most elkaptalak címűt). De objektív módon felmérve a helyzetet átadhatod a helyzet kezelését a szolgálatban lévő illetékes főnöködnek, javasolva, hogy készítsen másolato(ka)t. Akár a bíróság előtt is találhatod magad, ha belehelyezkedsz egy játszmába, a drámai áldozat főszerepét játszani. Egy másik szituációban, amikor egy idegesítő ügyféllel találkozol, aki a munkaidőd utolsó perceit veszi igénybe (például egy idő-

sebb úriember, aki nagyon szeretne a megfelelő tudásra szert tenni, de nincsenek meg a megfelelő információtechnológiai képességei ehhez), válaszként teremthetsz egy drámai helyzetet, de találhatsz konstruktív megoldást is: visszahívod holnapra, vagy azt javaslod az egyik kollégádnak, hogy vegye át az ügyet.

Válaszd ki az adott helyzethez illő stílusú problémakezelést

Kenneth Thomas és Ralph Kilmann modellje öt különféle stílust ír le, hangsúlyozva a különféle helyzetekhez kötődő előnyös vonásaikat. Néha jobb, ha óvakodunk egy kötekedő ügyféltől; a fölösleges helyzetekhez való alkalmazkodástól; a versengéstől, miközben biztosak vagyunk abban, hogy a megfelelő döntést hoztuk meg; az együttműködéstől vagy legalább attól, hogy kompromisszumokat kössünk a könyvtári felsőszintű döntéshozatalban.

3. kép *A nonverbális kommunikáció. Testbeszéd. Együttműködés kontra versengés szobra*

Tedd láthatóvá! Konfliktustérkép

A grafikus elemzés láthatóvá teszi a konfliktusban részt vevők igényeit. Az ellentétes oldalon állók közös érdekeire, aspektusaira összpontosít (pl. a kollégák közös érdeke a projekt befejezése a szükséges határidőig, bár az egyikük késik a feladata teljesítésével).

4. kép Tapasztalatok megosztása a gyapjúlabda dobálásával. Ez a workshop zárása. Mindenki megoszthatja a saját pozitív illetve negatív gondolatait az eseményen tapasztaltak kapcsán

Légy együttműködő könyvtáros!

Milyen tulajdonságok tesznek vonzóvá egy könyvtárost? Amikor konfliktuskezelésre kerül sor, akkor biztos, hogy együttműködőnek kell lennie, tárgyilagosnak, türelmesnek, a maga valóságában hallgasson meg másokat, mellőzze a személyes magyarázatokat, szenvedélyes tudjon lenni, kezelje jól az érzelmeket, képes legyen eltérő nézőpontokból kezelni egy adott helyzetet, a csoportmunkában történő hatékony részvétellel vívja ki mások tiszteletét. Az összes imént felsorolt modell illetve készség hozzá kell járuljon a kellemes, produktív könyvtári légkör kialakításához, amely vonzó célponttá teszi az intézményt a felhasználói számára.

Jegyzetek

1. Јовин, Јелена: „Конфликти у библиотекама из угла водитеља едукативне радонице”. Годишњак Библиотеке Матице српске за 2015. [штг. 2016]: 232-239.
2. Јовин, Јелена: „Управљање конфликтима у библиотекама Србије □ теоријски приступ и примери из праксе”. Читалиште 28 (мај 2016), http://citaliste.rs/casopis/br28/jovin_jelena.pdf (megtekintve 2017.03.19).

3. Karpman, Stiven: Živeti bez igara: dramski trougao u međuljudskim odnosima. Novi Sad: Psihopolis institut, 2015.
4. Rešavanje konflikta: priručnik za obuku. Beograd: CESID, 2004. http://www.cesid.org/images/REŠAVANJE_KONFLIKTA.pdf (megtekintve 2014.03.02.).
5. Rozenberg, Maršal. Jezik saosećanja: nenasilna komunikacija. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 2002.
6. Stjuart, Ijan i Van Džojns. Savremena transakciona analiza. Novi Sad: Psihopolis institut, 2011.
7. Thomas, Kenneth and Ralph Kilmann. Thomas-Kilmann Conflict Mode Instrument TKI: profile and interpretive report. Interpreted by Jane Trainer. 2010. <https://www.skillsone.com/Pdfs/smp248248.pdf> (2015.04.01.).
8. Vukosavljević, Nenad: Nenasilje? Priručnik za treninge iz nenasilne razrade konflikata za rad sa odraslima. Sarajevo: Centar za nenasilnu komunikaciju, 2000. <http://www.nenasilje.org/publikacije/pdf/CNA-prirucnik.pdf> (megtekintve 2014.09. 12. 12).

Fordította: Németh Márton

5. kép Először is gondold magadra... Hogyan kezeled önmagad részéről a könyvtári konfliktusokat?

